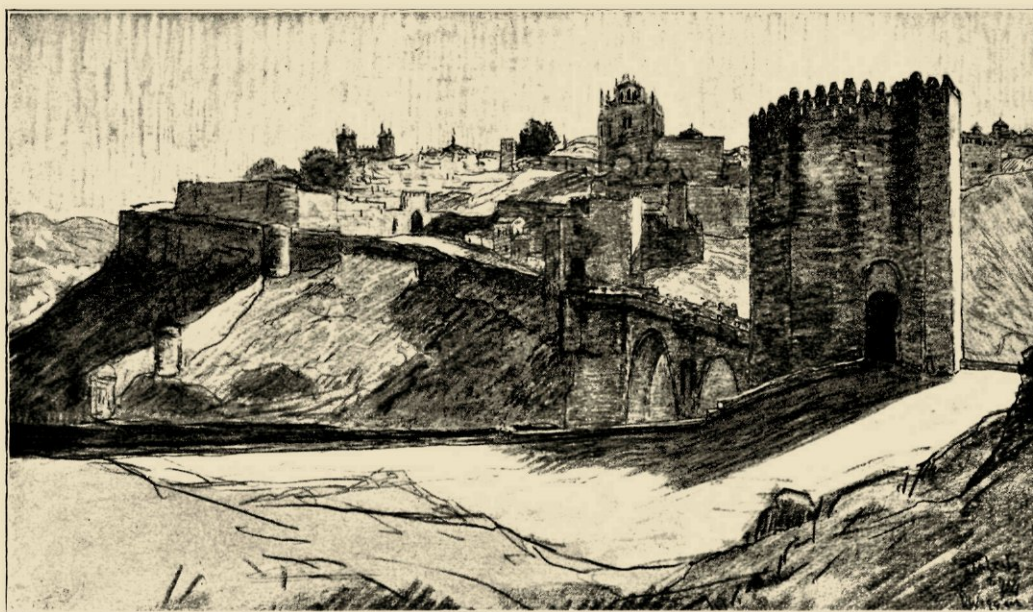

Herinneringen aan Spanje.

uiterlijk, waant men er binnen niet die gracieuse hoefijzerbogen, die venstertjes, gedekt door marmeren platen, welke geheel à jour bewerkt zijn. Aan deze kleine moskee grenst een der stadspoorten, de Puerta del Sol, dateerend uit de middeleeuwen. Van de transen af ziet men ver over de dorre, goudbruinkleurige golvende bergen, waarover als witte lijnen de breede heirwegen zich strekken, waar de eenzaamheid bij tijden zal worden onderbroken, wanneer uit het volk reizigers in kleurige kleederdracht, op hun ezels gezeten, de karabijn op den schouder, andere

meer gelijkend op een feesthalle, dan op een bedehuis. Van terzijde komt men in de kruisgangen van het klooster der kerk. Heerlijker gothiek is in Spanje wel niet te vinden.

Helaas brengt de restauratie weer nuchterheid, maar weldra vergeet men dat en kostbaar glanst het blanke marmer van de schoongevormde gewelven. Pijlers, bogen, wanden, alles is in de zuiverste en nobelste gothiek. De vensters zijn luchtig en sierlijk en talloze kleine figuren van vorsten en heiligen vullen de ruimten tusschen de bogen en elk figuur is een kunstwerk. Deze kruis-

GEZICHT OP TOLEDO, MET DE ST. MARTINSBRUG OP DEN VOORGROND.

dorpen of steden wenschen te bereiken.

Aan de steile helling, die afloopt naar de Taag aan het einde der stad, staat de San Juan de los Reyes, gesticht door de katholieke koningen na hun overwinning bij Toro. Daar echter bij de overwinning van Granada deze stad vorstelijke hoofdplaats werd, is deze kerk nooit tot een eind gebracht. Door schilderachtige ligging, door eenvoud en mooien poortingang, maakt deze kerk uiterlijk een harmonischen indruk. Binnen is het dwarschip overrijk aan in witte kalksteen uitgevoerde ornamenten en beelden. Zwaargevleugelde adelaars dragen groote wapens, spelende kinderfiguren versieren de wanden in blijde lichtheid en maken de heldere ruimte bijna

gang omsluit een verwaarloosden kleinen hof. De precieuze rijkdom van deze eenzame en verlaten kloostergang vormt wel een tegenstelling hiermede. In verbeelding bevolkten we weer het klooster, zagen er de machtige kerkvorsten, de wanden op feestgetij behangen met kostbare tapijten. We zagen den wierook omhoog dwarrelen langs de wanden der kerk en Ferdinand en Isabella in heerlijk gekleurde gewaden traden binnen de ruimte, geleid door priesters in carmozijn, roode en violette mantels. De zon schijnt in den welverzorgden hof. Ook nu scheen de zon, maar de praal, die van de wanden straalde, leek een onecht en vreemd ding. Wel ligt de tijd van Toledo's

Herinneringen aan Spanje.

grootheid ver achter de tijden van heden.

Buiten gekomen, waren we weer in geheel andere wereld: maar toch ook niet een met wereldsch verkeer. Geen rijtuigen, het gemis van alle rumoer daarvan geeft aan de oude Spaansche steden iets verlatens en stils; geen modieus gekleeden, geen groote magazijnen hier, met hun veelal leelijke nuttelooheid, geen vervoermiddelen of instellingen van hygiëne. Het stof wolkt hoog op in Toledo door den scherpen wind, schapen en geiten gaan in troepen door de nauwere straten, beladen ezels versperren den doorgang. Arm is nu Toledo, en de machtige San Martin-brug, — die als het ware uit de Taag oprijst — met haar vijf bogen, haar zware verdedigingstorens, is geworden als een monument en is niet meer een noodzakelijkheid. Maar hoe vervallen ook, toch accommodeeren zich hier de gedachten tusschen het heden en verleden snel, terwijl in die steden, wier vooruitgang als een gaping doet ontstaan tusschen het toen en nu, een overbrugging der fantasie van de oude monumenten tot de moderne instellingen bijna een onmogelijkheid wordt. Toledo is vervallen, niet veranderd, ze is geworden van een jeugdig, rijk en oppermachtig vorst tot een weer- en haveloos oud man, maar tusschen gaten en rafels, in alle overblijfselen is de vorstelijke afkomst, hoewel ontdaan van pracht, nog herkenbaar en ongerept.

De Santa Maria la Blanca en de Synagoge del Transito, beiden in den bevalligen mudejarstijl hebben prachtige resten. De lage achthoekige zuilen, die in de Santa Maria la Blanca de 28 fijnversierde hoefijzerbogen dragen, hebben rijkgeornamenteerde kapitelen, die aan perzische motieven schijnen ontleend. Blank licht schijnt tusschen de blanke pilaren en op den hellen grond, alles vangt licht en kaatst het terug zoodat de schaduwen als doorschijnend zijn.

De Synagoge del Transito is met heerlijke arabesken en friezen versierd, de zoldering in cederhout met ivoor ingelegd. Aan de wanden dezelfde kleine vensteropeningen als in de El Christo de la Luz. Het zachte licht valt door het fijn uitgebeiteld marmer dier openingen. Eens verkondigden hier machtige

Rabbi's de wet en waren de Joden heer binnen de muren van Toledo. Later werd dit bedehuis gewijd aan de heilige jonkvrouw.

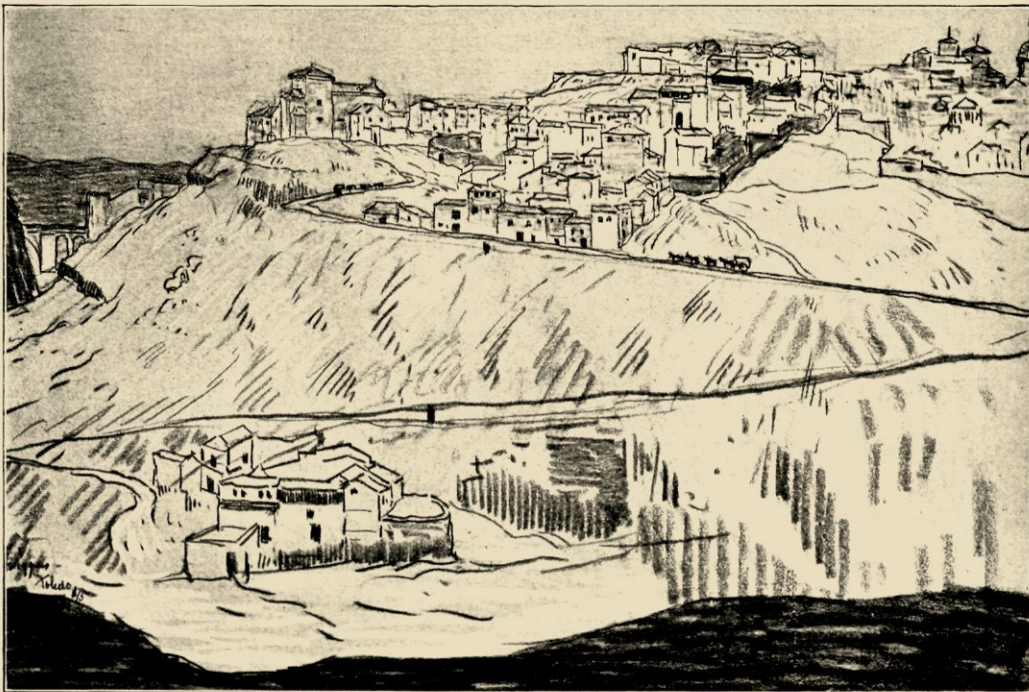
Op Toledo's hoogste punt ligt het Alkasar, eens woning van den grooten Cid. Tweemaal werd dit gebouw door brand vernield en door herstelling en, later, geheelen wederopbouw bedorven. Van uit de bergen is het groote vierkant een hinder voor het prachtig, fijn silhouet der stad. Wel heeft het mooie deelen, het patio met de dubbele korintische zuilengalerij is indrukwekkend om zijn prachtige eenvoud, de trap aan de zuidzijde grootsch door zijn edele verhoudingen. Van nabij gezien imponeert het geheel met zijn groote hoektorens en geweldige muren, maar op een afstand detoneert het vaste blok tegen het spitsgetopte, kantwerk gelijkende profiel der grauwe stad.

Op een der eerste dagen van Mei viert Toledo feest. Van den vroegen morgen af trekt de geheele bevolking, naar het schijnt, de bergen in, naar de Hermitage de Nuestra Senora de la Cabezza. De stoffige weg is vol wandelaars, beevaartgangers. Honderden muilieren trokken de wagens der feestvierenden. Alles was met groen versierd, de inzittenden lachend en zingend. Te paard, op ezels, soms twee figuren op een ezel, reed men den langzaam stijgenden weg. Hier en daar stonden kleine kramen waar versch en koel water te koop was en waar men den landwijn uit de lederen zakken schonk. Den grooten weg volgend kwam men in de bergen en geleidelijk werd die groote weg al voller en voller, stoven wagens met vier en zes muilen bespannen ons voorbij in vaart, groote omhoogdwarrelende stofwolken achterlatend. Ook de wandelaars, jongen en ouden, stootten met de voeten het fijne zand voor zich uit; alles blonk in de zon en was overtogen met het witglanzende stof. Hoe meer we de hermitage naderden, verborgen tusschen de rotsen, des te menigvuldiger werden de kraampjes, tafels, wagens, waar koopwaar luid werd aangeprezen. Water allereerst, dan vruchten, wijn, brood, koek, gebrande en gezouten boontjes en erwten, bontgekleurde doekjes en vlaggetjes, kleine snuisterijen en kleine klokjes van gebakken aarde als herinnering aan het klokje

Herinneringen aan Spanje.

van den hermiet, dat door alle jonge handen werd geluid als goed voorteken en dat we in de verte al hoorden kleppen zonder ophouden. Bij wending van den steeds stijgenden weg stonden we opeens voor het feestterrein; het verwarde gegons, dat we reeds lang hoorden, werd ons nu duidelijk. Duizenden waren hier bijeen en drongen naar de kleine kapel, die als hing tusschen de rotsen. Bont glansden de sinaas-appelen, de kleine vlaggen en doeken, bont

Tegen den middag keerden we terug naar Toledo, langs een smal pad, dalend tusschen de rotsen in de schaduw, eindigend aan den zandigen oever van de diepliggende Taag. Reeds zagen we in de duisterliggende diepte platte roeibootjes varen af en aan met huiswaartskeerenden. Het geelk een mythologische schilderij, voorstellend Charon geroepen de rivier overzettend die daarna den berg der zon mochten beklimmen. Het pad waarop we liepen was vol en steeds sneller liep

GEZICHT OP TOLEDO, MET DE TAAG OP DEN VOORGROND.

was de menigte en alles was in beweging, leven, licht en kleur. Straf stak de zon, hoog wolkte het stof en het gansche gewemel bewoog zich op den weg tusschen de steile rotsen en de hermitage. Op dezen feestdag was de helling der bergen één wriemelende kleurmassa waaruit steeg één duizendvoudig geluid. In en uit de kleine kapel stroomde de menigte, lachend trok het jonge volkje aan het touw. Gedrongen tusschen deze vrolijke menigte, dachten we of zoo mischien eeuwen geleden het beeld was geweest van den acropolis op feestdag. Vol kooplui, die de offergaven aanprezen, vol vrolijke tempelgangers, vol helder geluid en helle kleuren.

men ons voorbij om vlug bij de bootjes te zijn. Aan den oever gekomen was het dringen; ter weerszijde zag men op tegen de in schaduw liggende, steile rotsen, waartusschen de Taag. Het eigenaardige schilderij was verdwenen. Als gewone menschen stonden ook wij geduldig te wachten om overgezet te worden, de mystieke Charons waren weer gewone, vrolijke roeiers, blij een goeden dag te hebben. De Taag lag weliswaar in schaduw, maar had zijn geheimzinnigheid verloren. Eindelijk kwamen we aan de overzijde om naar Toledo op te klimmen. En al klimmend overstelpte een kinderschaar alle wandelaars met borstel in de hand en de vraag op de

Herinneringen aan Spanje.

lippen u te mogen afschuiëren. Geheel overpoederd, liet men zich een kleine veeg welgevallen en lokte men alzoo een: „una perrita signori” uit. Maar men was in feeststemming, men gaf zijn perrita's, men liet zich honderdmaal afschuiëren en — kwam grijs bestoven in zijn hotel.

In den avond zaten we op het marktplein, het vroolijke karakteristieke Zocodover, voor een met koper berand tafeltje als waren we in Parijs. Maar de aanblik van het Zocodover

boden hem een suikerklontje dat hij met bevallige gracie aannam, terwijl hij met een lichte buiging bedankte. Al voorzichtig en tersluiks lachend knabbelde en likte hij aan zijn klontje, heen en weer loopend in wiegenden danspas. Toen het verdwenen was, groette hij dankbaar: „me gusta biñe”. Hij zei het zoo, dat hij er een tweede klontje mee verdiende. Zoo huiselijk eindigde onze laatste avond in Toledo.

Toen we den volgenden morgen naar Cuenca zouden gaan en langs de groote trappenreeks

BUITEN TOLEDO.

is een geheel andere dan die der boulevards van de wereldstad. Rondom het vrij groote, zonnige plein een zuilengalerij: oud zijn er de gevels en geheimzinnig donker de nauwe straten die op het plein uitkomen. Bontgekleede meisjes uit het volk staan te babbelen, te wachten bij de bron of liever bij het bekken waar het water invloeit. Een helblond ventje, het zijden haar geknipt à la Velasquez, schoof schuchter telkens voorbij; hij trachtte te kijken en te ruiken wat op ons tafeltje hem begeerenswaard geleck. We

tot het station gedaald waren, zagen we nog een laatste maal om en naar boven. Weer verzonken toen in onze gedachten de eeuwen in het niet en de oude moorenstad rees weer in al haar onverzettelijke kracht voor ons geestesoog. Weer waren we verwonderd onszelf onder de geweldige poorten en over de zware brug te zien gaan, die brug, wier historie zooveel grootscher en belangrijker is dan die van de meeste vreemdelingen, die de thans onversterkte en ongesloten poorten binnentreden.